

Forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning

Dato	FOR-2018-12-21-2221
Departement	Kunnskapsdepartementet
Avd/dir	Juridisk avd.
Ikrafttredelse	01.01.2019
Endrer	FOR-2006-04-10-412
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-2005-04-01-15-§3-5
Kunngjort	02.01.2019 kl. 15.10
Korttittel	Forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning

Innholdsfortegnelse

Forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning	1
Innholdsfortegnelse	2

Hjemmel: Fastsett av Kunnskapsdepartementet 21. desember 2018 med hjemmel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) § 3-5.

§ 1. Virkeområde

Forskriften gjelder for institusjoner med virksomhet regulert av lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler. Forskriften gir bestemmelser om universiteter og høyskolars godskriving og fritak etter universitets- og høyskoleloven § 3-5 første og annet ledd for høgskolekandidatgrad og gradene på bachelor-, master- og doktorgradsnivå.

§ 2. Definisjoner

I denne forskriften forstås:

- a) *godskriving*: som godkjenning av beståtte fag, emner, eksamener eller prøver på grunnlag av dokumentasjon fra andre universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter universitets- og høyskoleloven. Anvendelse av denne bestemmelsen skal resultere i samme antall studiepoeng ved den nye institusjonen, i den utstrekning de oppfyller de faglige kravene for en bestemt eksamen, et emne, en grad eller utdanning ved denne institusjonen. Det kan ikke godskrives flere studiepoeng enn det antall studiepoeng som er oppnådd ved den opprinnelige institusjonen. Samtidig gis det oppad ikke flere studiepoeng enn det som fremgår av planen for utdanningen som tilbys av utdanningsinstitusjonen som godskriver utdanningen. Å godskrive innebærer at studenten ikke må ta tilsvarende beståtte fag, emner, eksamener eller prøver på nytt, jf. universitets- og høyskoleloven § 3-5 første ledd.
- b) *fritak*: som godkjenning av fag, emner, eksamen, prøver, kurs og liknende på grunnlag av dokumentasjon av for eksempel realkompetanse, utenlandsk høyere utdanning, utdanning tatt ved andre norske institusjoner som ikke tilbyr akkrediterte studier etter universitets- og høyskoleloven. Fritak er en faglig vurdering om at studenten har oppnådd et bestemt faginnhold og innebærer at studenten får uttelling i studiepoeng tilsvarende dette faginnholdet, jf. universitets- og høyskoleloven § 3-5 annet ledd.
- c) *realkompetanse*: dokumentert kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse tilegnet uavhengig av læringsarena, gjennom formell, ikke-formell og uformell læring. Formell læring er den som skjer i utdanningssystemet, eventuelt for annet autorisasjons- og/eller sertifiseringsformål, ikke-formell læring er strukturert opplæring gjennom kurs og andre tilbud som ikke inngår i utdanningssystemet, mens uformell læring skjer gjennom livet på arenaer som ikke først og fremst er beregnet på strukturert læring.

§ 3. Tilknytningskrav for tildeling av grad eller yrkesutdanning

For at en institusjon skal kunne tildele en grad eller utstede vitnemål for fullført utdanning, må minst 60 av studiepoengene som skal inngå i grunnlaget for graden, være avlagt ved institusjonen. Det forutsettes at utdanning og/eller annen kompetanse som godkjennes etter denne forskriften, er i samsvar med de faglige kravene for den aktuelle graden, og at det samlede læringsutbyttet for graden er likeverdig det som gjelder for dem som tar hele utdanningen ved institusjonen.

Institusjonen kan ikke oppstille et strengere tilknytningskrav enn det som følger av første ledd.

Det kan gjøres unntak fra tilknytningskravet for masterprogram i helse- og sosialfag som bygger på rammeplanstyrte videreutdanninger innenfor samme fagområde, det vil si at rammeplanstyrte videreutdanninger på samme fagområde kan godskrives som del av graden.

§ 4. Krav ved tildeling av flere grader på delvis samme grunnlag

Ved godskriving eller fritak av utdanning og/eller annen kompetanse som tidligere har inngått i grunnlaget for en grad eller som del av en grad eller yrkesutdanning, må en student i tillegg avlegge minst 60 nye studiepoeng, det vil si studiepoeng som ikke har inngått i den tidligere (godkjente) graden, ved institusjonen før det kan utstedes et nytt vitnemål eller tildeles en ny grad. Institusjonene kan selv fastsette krav om inntil 90 nye studiepoeng for bestemte utdanninger.

Den nye graden må som hovedregel ha en annen faglig fordypning enn tidligere grad. Institusjonene kan selv fastsette krav til hvilke deler av graden som må være nye. Det samlede læringsutbyttet for den nye graden skal være likeverdig det som gjelder for dem som tar hele utdanningen som første utdanning ved institusjonen.

§ 5. Unntak – fellesgrader

Universiteter og høyskoler kan fastsette unntak fra bestemmelsene i denne forskrift for grader som gis i samarbeid med andre norske eller utenlandske institusjoner (fellesgrader), jf. loven § 3-2 første ledd.

§ 6. Særskilte godskrivingsregler

Utdanning som tidligere har blitt godskrevet med redusert uttelling i henhold til bestemmelsen i loven § 3-5 første ledd, skal godskrives i samsvar med tidligere praksis.

§ 7. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. januar 2019. Fra samme dato oppheves forskrift 10. april 2006 nr. 412 om godskriving av høyere utdanning.

Rundskriv fra Kunnskapsdepartementet - F-2018-4

Myndighet	Rundskriv fra Kunnskapsdepartementet
Dato	2019-01-10
Doknr/publisert	F-2018-4
Stikkord	Forskrift 21. desember 2018 nr. 2221.
Sammendrag	Forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning – merknader til bestemmelsene.
Saksgang	F-04-18 (16/1407 –).

Innholdsfortegnelse

Rundskriv fra Kunnskapsdepartementet - F-2018-4	1
Innholdsfortegnelse	2
[Innledning]	3
Godskriving etter universitets- og høyskoleloven	3
Fritak etter universitets- og høyskoleloven	4
Merknader til bestemmelsene i forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning	4
Til § 1 Virkeområde	5
Til § 2 Definisjoner	5
Godskriving	5
Fritak	6
Realkompetanse	7
Til § 3 Tilknytningskrav for tildeling av grad eller yrkesutdanning	7
Til § 4 Krav ved tildeling av flere grader på delvis samme grunnlag	8
Til § 5 Unntak – fellesgrader	9
Til § 6. Særskilte godskrivingsregler	9
Forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning.	9
§ 1. Virkeområde	10
§ 2. Definisjoner	10
§ 3. Tilknytningskrav for tildeling av grad eller yrkesutdanning	10
§ 4. Krav ved tildeling av flere grader på delvis samme grunnlag	10
§ 5. Unntak – fellesgrader	11
§ 6. Særskilte godskrivingsregler	11
§ 7. Ikrafttredelse	11

[Innledning]

Forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning av 21. desember 2018 nr. 2221 (godskrivingsforskriften), gjelder for statlige universiteter og høyskoler, samt private høyskoler som tilbyr utdanningstilbud som er akkreditert etter loven, eller som har oppnådd institusjonsakkreditering som høyskole eller vitenskapelig høyskole. Forskriften er fastsatt med hjemmel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) § 3-5. Forskriften er kunngjort i Norsk Lovtidend og trådte i kraft 1. januar 2019. Forskriften supplerer bestemmelsene i universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 3-5 første og annet ledd, som omhandler henholdsvis *godskriving* av annen bestått høyere utdanning og *fritak* på grunnlag av annen eksamen/prøve eller dokumentert realkompetanse.

Formålet med forskriften om godskriving og fritak av høyere utdanning er at den skal være et verktøy for god og riktig bruk av både befolkningens kompetanse og ressursene i utdanningssystemet. Målet er å unngå at enkeltpersoner og utdanningsinstitusjoner bruker tid og krefter på at samme kunnskap, ferdigheter og kompetanse må oppnås flere ganger.

Flere universiteter og høyskoler har vist til at det er uheldig at utdanning tatt ved samme institusjon, ikke faller inn under første ledd i uhl. § 3-5. Departementet presiserer at utdanninger avlagt ved samme utdanningsinstitusjon, for eksempel emner eller fag tatt ved et annet fakultet eller et annet studieprogram, ikke er omfattet av bestemmelsen i uhl. § 3-5. Grunnen er at det følger av institusjonens faglige frihet å bestemme innholdet i en grad eller et studieprogram. Det faller derfor innenfor institusjonenes egne faglige fullmakter å lage forskrifter om dette. Det bør imidlertid ikke oppstilles strengere krav internt på institusjonen enn det som gjelder mellom institusjoner som er akkreditert etter universitets- og høyskoleloven.

Studenter som har beståtte emner, fag, eksamener eller prøver fra en annen utdanningsinstitusjon, eller har en dokumentert kompetanse tilegnet uavhengig av læringsarena (realkompetanse), kan søke om å få dette godkjent som del av en grad eller studieprogram ved et universitet eller høyskole. Avhengig av hvor de har oppnådd denne kompetansen, kan studenten søke om enten å få dette godskrevet i henhold til uhl. § 3-5 første ledd, eller få fritak i henhold til uhl. § 3-5 annet ledd ved det nye universitetet eller høyskolen.

Både *godskriving* og *fritak* innebærer at utdanningsinstitusjonen går god for at den omsøkte utdanningen eller kompetansen kan inngå som en del av en ny utdanning, slik at studenten ikke må ta tilsvarende læringsinnhold på nytt. For både godskriving og fritak vurderer utdanningsinstitusjonen søknadene opp mot fastsatt læringsutbytte og et konkret faglig krav i en utdanning. Forskjellen er at studentens rett til å få godkjent den omsøkte utdanningen eller kompetansen er sterkere når den er fra en institusjon som er omfattet av universitets- og høyskoleloven (godskriving), enn når den eventuelt er omfattet av annen lovgivning (fritak). Bakgrunnen for denne forskjellen i rett er at godkjenning etter uhl. § 3-5 første ledd er en *skal*-bestemmelse, mens fritak etter uhl. § 3-5 andre ledd er en *kan*-bestemmelse. Se nærmere redegjørelsen om dette under merknad til forskriftens § 1 nedenfor.

Alle vedtak i saker om *godskriving* og *fritak* er å regne som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, med de rettigheter som følger av dette etter forvaltningsloven kapittel VI. Det innebærer at utdanningsinstitusjonene er pliktig til å realitetsbehandle alle søknader om godskriving eller fritak. Avslag må begrunnes med en redegjørelse for hvilke faglige krav som ikke anses oppfylt. Vedtaket kan påklages til institusjonens klagenemnd.

Godskriving etter universitets- og høyskoleloven

Det følger av uhl. § 3-5 første ledd at universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter universitets- og høyskoleloven, skal godskrive beståtte emner, fag, eksamener eller prøver fra tilsvarende institusjoner (det vil si institusjoner som tilbyr akkrediterte studier etter uhl.) med samme antall studiepoeng i den utstrekning de oppfyller de faglige krav for en bestemt eksamen, grad eller utdanning ved institusjonen. Normalt vil læringsutbyttebeskrivelser være fastsatt i henhold til «emne». Når vi også har tatt med «fag, eksamener eller prøver» i definisjonsbestemmelsen i forskriften, er det fordi dette er det som er lovens

formulering. De faglige kravene er angitt i institusjonens studieplaner. Godskriving innebærer derfor at studenten ikke må ta tilsvarende læringsinnhold på nytt, men at det som har blitt godskrevet inngår som en del av ny utdanning.

Det presiseres at bestemmelsen om godskriving bare gjelder for utdanning som er akkreditert etter universitets- og høyskoleloven, slik at blant annet høyere utdanning fra utlandet eller utdanning tatt ved en fagskole i Norge, faller utenfor rettskravet i første ledd. Formålet med bestemmelsen i uhl. § 3-5 første ledd er å sikre fleksible og gode overganger mellom institusjonene som er omfattet av universitets- og høyskoleloven. Forskriftens bestemmelser tolker og utfyller lovens bestemmelse.

Fritak etter universitets- og høyskoleloven

Etter uhl. § 3-5 annet ledd kan det gis *fritak* for deler av utdanning på grunnlag av annen dokumentert relevant utdanning, altså utdanning som ikke oppfyller vilkårene for godskriving etter uhl. § 3-5 første ledd. Det gjelder for eksempel høyere utdanning fra utlandet og fagskoleutdanning. I tillegg kan det gjelde dokumenterbar kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse tilegnet uavhengig av læringsarena, gjennom formell, ikke-formell og uformell læring (realkompetanse). Når det gjelder fagskoler, viser departementet til at enkelte av læringsutbyttebeskrivelser på nivå 5.2, som kan gjelde enkelte to-årige fagskoler, tilsvarer læringsutbyttebeskrivelser på nivå 6.1 (høyskolekandidat) i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk [[//www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/kompetanse/nkr2011mvedlegg.pdf](http://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/kompetanse/nkr2011mvedlegg.pdf)].

Fritak innebærer at studenten ikke må ta det aktuelle emnet (på nytt) og også får uttelling i studiepoeng tilsvarende det aktuelle emnet ved institusjonen. Hensikten er å unngå at personer må gjennomgå samme læringsinnhold flere ganger. I behandlingen av søknader om fritak vurderes en persons dokumenterte kompetanse opp mot gitte kriterier, blant annet de fastsatte læringsutbyttebeskrivelsene i et studieprogram, fag eller emne. For at en søknad skal kunne innvilges, må søkerens realkompetanse, eller utdanning, vurderes som likeverdig med læringsutbyttet som er fastsatt for studiet, faget eller emnet som det søkes fritak fra. For utenlandsk høyere utdanning gjelder også Lisboakonvensjonen, jf. omtalen nedenfor. Et innvilget fritak betyr at institusjonen som gir fritaket, går god for at søker har kompetanse likeverdig med det som forventes av en ordinær student som har gjennomført og bestått det samme emnet ved institusjonen. Fritaket innebærer «avkortning» av utdanningen, det vil si at studenten ikke trenger å delta i studieopplegget fritaket gjelder for, eller erstatte det med et annet emne.

På bakgrunn av innspill fra sektoren vil departementet minne om at bestemmelsene om opptak og fritak på grunnlag av realkompetansevurdering ble innført ved lovendring som trådte i kraft 1. januar 2001, jf. Ot.prp.nr.58 (1999–2000). Dette var ledd i oppfølgingen av Kompetansereformen på 1990-tallet, jf. St.meld.nr.42 (1997–1998) og Innst.S.nr.78 (1998–1999) *Kompetansereformen*, der Stortinget konkluderte med at realkompetanse skulle kunne gi avkortning av utdanning. Lovens formuleringer ble endret i Ot.prp.nr.83 (2007–2008) som følge av Brautasetutvalgets innstilling om godkjenning og godskriving av høyere utdanning i Norge, og endringen av gradsstrukturen som ble innført med Kvalitetsreformen.

Som del av oppfølgingen av St.meld.nr.44 (2008–2009) *Utdanningslinja* fikk Vox (nå kjent som Kompetanse Norge) i oppdrag å utarbeide en veileder for fritaksvurderinger på grunnlag av realkompetanse i samarbeid med representanter oppnevnt av Universitets- og høyskolerådet. Denne veilederen ble ferdigstilt i 2013 og er tilgjengelig på Kompetanse Norges hjemmesider [[//www.kompetansenorge.no/realkompetanse/Realkompetansevurdering-i-hoyskoler-og-universiteter/#Realkompetansevurderingvedfritak_3](http://www.kompetansenorge.no/realkompetanse/Realkompetansevurdering-i-hoyskoler-og-universiteter/#Realkompetansevurderingvedfritak_3)]

Departementet vil også minne om at EUs Rådsrekommendasjon om godkjenning av realkompetanse¹ er innlemmet i EØS-avtalen. Ved den rekommendasjonen har landene forpliktet seg til at hele utdanninger eller deler av utdanning skal kunne godkjennes på grunnlag av realkompetanse.

Merknader til bestemmelsene i forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning

Til § 1 Virkeområde

Bestemmelsen i forskriften viser blant annet til uhl. § 3-5 første ledd hvor det står at «*universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter denne lov, skal godskrive beståtte emner, fag, eksamener eller prøver fra andre universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier med samme antall studiepoeng i den utstrekning de oppfyller de faglige krav for en bestemt eksamen, grad eller utdanning ved institusjonen*». Uhl. § 3-5 annet ledd omhandler fritak for utdanning som ikke følger av universitets- og høyskoleloven, altså utdanning og annen kompetanse som det ikke er krav om å få godskrevet etter uhl. § 3-5 første ledd. I praksis vil dette blant annet bety utdanning fra utlandet, utdanning tatt ved en fagskole eller folkehøyskole, eller dokumenterbar realkompetanse mv..

Det presiseres nå i forskriften § 1 hvilke nivå den gjelder for. Når det gjelder hvordan forskriften skal få utslag for henholdsvis opplæringsdelen og avhandlingsdelen i doktorgraden, er det departementets oppfatning at dette er noe institusjonene har best kompetanse til å vurdere og implementere. Bestemmelsen omfatter også grader tildelt før Kvalitetsreformen samt gradene cand.med., cand.med.vet., cand.psychol. og cand.theol. som fortsatt tildeles ved enkelte universiteter.

Forrige godskrivingsforskrift (forskrift av 10. april 2006 nr. 412 – nå opphevet) viste i virkeområdebestemmelsen blant annet til universiteter og høyskolars godskrivning av «*annen utdanning etter loven § 3-5*». Enkelte utdanningsinstitusjoner tolket denne slik at «*annen utdanning*» kun gjaldt godskrivning av utdanning med et *annet innhold*, med den konsekvens at blant annet rammeplanstyrte utdanninger falt utenfor virkeområdebestemmelsen.

Departementet vil derfor presisere at annen utdanning i forskriften er en utdanning tilbudt av en annen utdanningsinstitusjon med akkreditering etter universitets- og høyskoleloven. jf. § 3-5 første ledds ordlyd «*andre universiteter og høyskoler*». For annen utdanning tatt ved samme institusjon, viser departementet til omtalen av dette innledningsvis i rundskrivet.

Forskriften gjelder generelt. Det betyr at den gjelder all utdanning som er omfattet av universitets- og høyskoleloven, det vil si alle fagområder. For rammeplanstyrte utdanninger må det tas hensyn til de særskilte bestemmelsene på dette området.

Til § 2 Definisjoner

Godskrivning

Godskrivning innebærer at en student ikke må ta beståtte fag, emner, eksamener eller prøver på nytt når disse eller tilsvarende inngår som en del av utdanningen ved den høyere utdanningsinstitusjonen hvor studenten har søkt om godskrivning.

Det vises til vurderingen i Ot.prp.nr.79 (2003–2004) kapittel 12 merknader til daværende § 3-4 første ledd (gjeldende § 3-5 første ledd): «*[...] Bestemmelsen er praktisk viktig i forbindelse med innpassing i generelle grader, hvor den enkelte student som utgangspunkt vil ha krav på å få godkjent sin utdanning med uttelling i studiepoeng tid-for-tid. Hovedregelen må modereres ved innpassing i spesielle grader ved en annen institusjon, ettersom den enkelte institusjon selv fastsetter studieplaner med nærmere krav til bredde og fordypning i det enkelte studium. Dette betyr at en student som har tatt én spesiell utdanning ved en institusjon ikke vil ha rettslig krav på full uttelling i studiepoeng ved innpassing i en annen type utdanning ved en annen institusjon.*»

I Ot.prp.nr.83 (2007–2008) side 13 er det vist til at «*tid-for-tid-prinsippet var enklere å praktisere i det gamle gradssystemet, der cand.mag.-graden nesten fritt kunne settes sammen av 'byggeklosser' av ulike varighet (semesteremner, grunnfag/årsstudier, mellomfag, storfag, treårige profesjonsutdanninger). Med de mer strukturerte bachelor- og mastergradene har man introdusert et fastere løp, noe som har medført en viss tapt fleksibilitet. Den delen av godskrivningen som skjer ved universitetene og høyskolene, må nå nødvendigvis skje i forhold til de studieprogrammene utdanningsinstitusjonen tilbyr. Selv om institusjonene må ha som utgangspunkt at utdanning avlagt ved andre institusjoner under loven skal vurderes etter tidfor-tid-prinsippet, vil det ofte ikke være mulig å praktisere dette prinsippet i like stor utstrekning som tidligere i de enkelte godskrivningsvedtak, fordi de faglige krav i graden må oppfylles både med hensyn til krav til bredde og fordypning.*»

Det presiseres i samme proposisjon punkt 3.2 at *«[d]et må likevel tas forbehold da den enkelte institusjon har studieplaner med nærmere krav til bredde og fordypning i det enkelte studium. Hvorvidt slik innregning kan skje i en konkret grad eller yrkesutdanning, og i tilfelle med hvor stor uttelling, avhenger av reglementet for vedkommende grad.»*

Hensikten med bestemmelsen i uhl. § 3-5 første ledd er å sikre at studenter som flytter mellom institusjoner som tilbyr akkrediterte studier etter universitets- og høyskoleloven, får en så sterk rett som mulig til godkjenning av fag, emner, eksamener eller prøver i den nye graden. Dette er en *skal*-bestemmelse, og det innebærer at faginnhold fra andre akkrediterte institusjoner eller institusjoner som har akkrediterte studier under universitets- og høyskoleloven skal godkjennes, så sant de faglige kravene er oppfylt.

Når en student søker om å få godskrevet utdanning, vil vurderingen alltid måtte forholde seg til institusjonens egne forskrifter – som for eksempel forskrift om bachelorgrad – samt fagplan/studieplan, inkludert læringsutbyttet for utdanningen. Oppfyller avlagte eksamener, eller emner, fra en annen institusjon de faglige kravene til en eksamen eller et emne ved egen institusjon, skal eksamenen/emnet godskrives ved den institusjonen. Der hvor det er praktisk mulig, vil det også være mulig å godskrive deler av emner eller eksamener.

Det at det ikke skal godskrives flere studiepoeng enn de som er oppnådd ved den eksamensavleggende institusjonen, betyr i praksis at hvis et fag/emne ved institusjon A gir 5 studiepoeng og dette blir godskrevet ved institusjon B hvor faget har 10 studiepoeng, er resultatet at studenten får godskrevet dette faget/emnet med 5 studiepoeng. Vedkommende student må dermed ikke ta det på nytt, men må eventuelt ta 5 studiepoeng i et annet fag eller emne hvis han/hun ikke har tilstrekkelig antall studiepoeng for å oppfylle kravet til den aktuelle graden. Tilsvarende vil gjelde hvis institusjon A gir 10 studiepoeng og institusjon B gir 5. Studenten vil få godskrevet emnet med 5 studiepoeng. Det er faget/emnet som godskrives, ikke nødvendigvis antallet studiepoeng. Grunnen til at dette kan synes komplisert er at godskrivingen tar utgangspunkt i den faglige vurderingen av arbeidsomfang ved institusjon A som ingen annen institusjon kan overprøve. I slike vurderinger må det tas hensyn til at to faglig autonome institusjoner er involvert. Imidlertid kan studenten i siste tilfelle få godskrevet de overskytende studiepoengene dersom studiets profil gir rom for dette.

Fritak

Fritak er blant annet aktuelt for studenter som ønsker å bruke en påbegynt eller fullført høyere utdanning fra utlandet, eller utdanning tatt ved en utdanningsinstitusjon som ikke har akkreditering etter universitets- og høyskoleloven, slik som for eksempel en fagskole, jf. lov om høyere yrkesfaglig utdanning. Fritak innebærer at læringsutbyttet fra utenlandsk høyere utdanning, høyere yrkesfaglig utdanning eller andre læringsarenaer godkjennes som tilsvarende det fag, emner, prøver, eksamener, kurs eller liknende ved institusjonen som gir fritak. Det kan ikke gis fritak for flere studiepoeng enn det som fremgår av planen for utdanningen det er gitt fritak fra.

Fritaksvurderinger foretas på grunnlag av søknader fra enkeltstudenter som mener at de har en utdanning og/eller realkompetanse som har gitt dem et læringsutbytte som tilsvarer læringsutbyttet i ett eller flere emner ved den aktuelle utdanningen/det aktuelle studieprogrammet. For at en søknad om fritak skal kunne innvilges, må søkerens kompetanse vurderes som *likeverdig* med læringsutbyttet som er fastsatt for utdanningen eller emnet som det søkes fritak for. Et innvilget fritak betyr at institusjonen som gir fritaket, går god for at studenten har kompetanse likeverdig med, det vil si har oppnådd et læringsutbytte tilsvarende det som forventes av en ordinær student som har gjennomført og bestått det samme emnet, eller de samme emnene, ved institusjonen. Fritak innebærer at studenten ikke må ta det aktuelle emnet (på nytt).

Fritaksbestemmelsen i uhl § 3-5 annet ledd er en *kan*-bestemmelse. Det betyr at institusjonen ikke har plikt til å gi fritak på samme måte som den plikter å godskrive etter uhl. § 3-5 første ledd. Hvorvidt det bør gis fritak er opp til institusjonens faglige vurdering.

Utdanningsinstitusjonen har imidlertid plikt til å vurdere søknaden. Vedtak i søknader om fritak vil være enkeltvedtak med krav til begrunnelse og rett til klage, jf. også ovenfor under pkt 1.

Når det gjelder fritaksvurdering for utenlandsk høyere utdanning, må utdanningsinstitusjonene forholde seg til Lisboakonvensjonen [[//www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/lisboakonvensjonen/f-4260_web.pdf](http://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/lisboakonvensjonen/f-4260_web.pdf)]. Denne konvensjonen gir studenter som har tatt høyere utenlandsk utdanning i et av

konvensjonslandene, en sterkere rett til å få fritak, da utdanningsinstitusjonen må vise til at det eventuelt foreligger «betydelige forskjeller» for ikke å gi fritak.

Det følger av konvensjonens del V Godkjenning av studieperioder artikkel V.1 at «[h]ver konvensjonspart skal godkjenne studieperioder fullført innenfor rammen av et program for høyere utdanning hos en annen konvensjonspart. Denne godkjenningen skal omfatte slike studieperioder som ledd i fullføringen av et program for høyere utdanning hos konvensjonsparten der det søkes om godkjenning, med mindre det kan påvises betydelige forskjeller mellom de studieperioder som er fullført hos en annen konvensjonspart, og den delen av programmet for høyere utdanning som de ville erstatte hos konvensjonsparten der det søkes om godkjenning».

Det følger av Lisboa-konvensjonens reviderte anbefaling om prosedyrer og kriterier for vurdering av utenlandske kvalifikasjoner og studieopphold punkt 37, som er en presisering av konvensjonens artikkel V.1, at:

«Utenlandske kvalifikasjoner skal godkjennes hvis det ikke kan påvises en vesentlig forskjell mellom kvalifikasjonen det søkes om godkjenning for og den relevante kvalifikasjonen i staten der det søkes om godkjenning. Når dette prinsippet anvendes under vurderingen, må man prøve å fastslå om:

- (a) forskjellen i læringsutbytte mellom den utenlandske kvalifikasjonen og den relevante kvalifikasjonen i landet der det søkes om godkjenning, er så vesentlig at den utenlandske ikke kan godkjennes slik søkeren ønsker. Dersom det er slik må vurderingen slå fast om det kan gis alternativ-, delvis- og/eller godkjenning med visse forbehold;
- (b) forskjellene i adgang til videre aktiviteter (for eksempel videre studier, forskningsaktivitet og lønnet arbeid) mellom den utenlandske kvalifikasjonen og den aktuelle kvalifikasjonen i landet der det søkes om godkjenning, er så vesentlig at den utenlandske kvalifikasjonen ikke kan godkjennes slik søkeren ber om. Dersom det er slik, må vurderingen slå fast om det kan gis en alternativ, delvis og/eller godkjenning med visse forbehold;
- (c) forskjellene i nøkkelementene av programmet/programmene som fører fram til den aktuelle kvalifikasjonen i landet der det søkes om godkjenning er så vesentlig at den utenlandske kvalifikasjonen ikke kan godkjennes slik søkeren ber om. Dersom det er slik, må vurderingen slå fast om det kan gis en alternativ, delvis og/eller godkjenning med visse forbehold. Sammenlignbarheten av programelementene må imidlertid bare analyseres for å sammenligne utbytte og adgang til videre aktiviteter og ikke i seg selv som en nødvendig forutsetning for godkjenningen;
- (d) godkjenningsmyndighetene kan dokumentere at forskjellen mellom kvaliteten av programmet og/eller institusjonen som utstedte kvalifikasjonen, og kvaliteten av programmene og/eller institusjonene som utsteder kvalifikasjoner tilsvarende de kvalifikasjonene søkeren ønsker godkjenning for, er så vesentlig at den utenlandske kvalifikasjonen ikke kan godkjennes slik søkeren ber om. Dersom det er slik, må vurderingen slå fast om det kan gis en alternativ, delvis og/eller godkjenning med visse forbehold».

Realkompetanse

En student kan også få fritak etter uhl. § 3-5 annet ledd for dokumentert kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse som studenten har tilegnet seg uavhengig av læringsarena, gjennom formell, ikke-formell og uformell læring. Formell læring er den som skjer i utdanningssystemet, eventuelt for annet autorisasjons- og/eller sertifiseringsformål, ikkeformell læring er strukturert opplæring gjennom kurs og andre tilbud som ikke inngår i utdanningssystemet, mens uformell læring skjer gjennom livet på arenaer som ikke først og fremst er beregnet på strukturert læring.

Dokumentert realkompetanse kan gi grunnlag for fritak for hele eller deler av et studium. Høyskolen eller universitetet vurderer fritaket opp mot et konkret studium eller emne. Den enkelte institusjon har egne rutiner for denne vurderingen.

Til § 3 Tilknytningskrav for tildeling av grad eller yrkesutdanning

Det er en forutsetning at utdanningen og/eller kompetansen som godskrives eller gis fritak for, er i samsvar med de faglige kravene for den aktuelle graden, slik at det samlede læringsutbyttet for studieprogrammet er likt

det som gjelder for dem som tar hele utdanningen ved institusjonen. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk fastsetter krav til læringsutbyttebeskrivelser og dermed til helhetlige studieprogram.

I forbindelse med fastsettelsen av godskrivingforskriften i 2006 sendte departementet et brev til institusjonene hvor forholdet mellom lovens regler for godskriving og den nye forskriften ble beskrevet slik med hensyn til tildeling av ny grad:

«[Forskriften] innebærer altså et unntak fra tid-for-tid-prinsippet i loven idet den oppstiller et tilknytningskrav. Det vil si at selv om utdanningen oppfyller de faglige kravene som gjelder for en grad eller en yrkesutdanning, fastsetter forskriften i tillegg et generelt krav om tilhørighet til den institusjonen som skal utstede vitnemål eller godskrive utdanning inn i en ny grad.»

Det nye unntaket i tredje ledd er typisk ment å gjelde mastergrader som i stor grad bygger på rammeplanstyrte videreutdanninger, for eksempel innenfor jordmorutdanning, der studenter med fullført videreutdanning på fagområdet mangler mindre enn 60 studiepoeng for å oppnå mastergraden.

Når det gjelder rammeplanstyrte utdanninger, er det to forhold som er viktige. Det ene er at flere av forskriftene har særskilte bestemmelser om godskriving og fritak, og når slike finnes, er det de som har forrang. Det andre er at det i forbindelse med overgang fra helse- og sosialfaglige videreutdanninger til mastergradsprogram innenfor samme fagområde har blitt reist spørsmål om tilknytningskravet. I Meld.St.13 (2011–2012) Utdanning for velferd (9.1.3) står følgende om godskriving av eksisterende videreutdanninger:

«Som nevnt finnes det en rekke kortere videreutdanninger på det helse- og sosialfaglige området, særlig for sykepleiere. Mange av dem er regulert med rammeplan. Disse videreutdanningene gir i dag ikke alltid mulighet for videre påbygning dersom studentene ønsker å ta en mastergrad, slik at et masterstudium eventuelt vil innebære ytterligere to års studium. For å unngå at videreutdanningene blir blindveier i utdanningssystemet, bør det legges til rette for at de kan integreres i eller bygges på til en mastergrad, forutsatt at innholdet reelt sett er på masternivå. Dette avgjøres av NOKUT i hvert enkelt tilfelle, eller av institusjonen selv for universitetenes vedkommende. Samtidig kan det også finnes videreutdanninger eller påbygningsstudier som gir ny kompetanse i bredden, og som dermed ligger på bachelornivå. Innføringen av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket vil bidra til å klargjøre den enkelte utdanningens plass i gradsstrukturen og mulige veier videre. Utviklingen i sektoren går i retning av at flere og flere videreutdanninger blir godkjent som del av en mastergrad, men det er viktig med fortsatt målbevisst arbeid på området.»

Det er etter denne forventningen lagt opp til at studenter som har tatt en slik videreutdanning, gjennom «enkle grep» (for eksempel en påbyggingsmodul) skal kunne oppnå samme læringsutbytte som kandidater ved ordinære mastergradsutdanninger. Disse påbyggingsstudiene er utarbeidet for å ivareta læringsutbyttet på mastergradsnivå i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk og mastergradsforskriften. Påbygningsstudiene inneholder ikke flere emner og studiepoeng enn det institusjonen har vurdert som nødvendig for å oppfylle kravene til mastergraden. Enkelte av disse studietilbudene vil derfor ikke oppfylle tilknytningskravet på 60 studiepoeng. Når det bare er en mindre del av det totale læringsutbyttet på masternivå studentene med rammeplanregulert videreutdanning rent faktisk har behov for å ta for å oppnå en mastergrad, kan det argumenteres for at tilknytningskravet kan få utilsiktede virkninger. Departementet mener at det bør legges til rette for at overgangen fra videreutdanninger i rammeplanstyrte studier til mastergradsutdanninger på samme område, ikke får uheldige konsekvenser for studentene dette omfatter.

Til § 4 Krav ved tildeling av flere grader på delvis samme grunnlag

Det samme tilknytningskravet som gjelder godskriving og fritak generelt, gjelder også for tildeling av vitnemål for en ny grad/et nytt studieprogram der godskrevne emner inngår i tidligere fullført grad/studieprogram (dvs. slik at noen emner «gjenbrukes» i ny grad). Også i slike tilfeller må minst 60 av studiepoengene være nye og avlagt ved den vitnemålsutstedende institusjonen det vil si at det ikke har inngått i den tidligere (godkjente) graden. Hvis det settes krav om at for eksempel masteroppgaven skal være ny, kan det innebære et strengere krav enn det opprinnelige kravet om 60 studiepoeng.

Bestemmelsen i § 4 representerer et unntak fra § 3. Den er beregnet på søkere som ønsker en ny grad på samme nivå, f.eks. søkere med bachelorgrad fra én institusjon som ønsker en ny bachelorgrad fra en annen institusjon på delvis samme eller tilgrensende område, slik at deler av den første graden kan godskrives som del av den andre. Søkere med fullført grad som ønsker å få denne godskrevet som del av grad på høyere nivå ved

en annen institusjon, skal vurderes etter § 3. Det er fordi det i slike tilfeller ikke er aktuelt med «gjenbruk» av studiepoeng, men bruk av oppnådd kvalifikasjon i ordinær studieprogresjon gjennom mulighetene godskravings- og fritaksbestemmelsene gir. Dette gjelder for eksempel studenter med fullført høgskolekandidatgrad som ønsker denne godskrevet som del av en bachelorgrad på samme fagområde og søkere med bachelorgrad som ønsker å få denne godskrevet som del av integrert master.

Når det gjelder bestemmelsen om at det kreves ny utdanning ved utstedelse av nytt vitnemål og grad (på samme nivå og ved en annen utdanningsinstitusjon), kan de samme studiepoengene telle med i to grader, med den begrensning at studenten må ha 60, eventuelt 90, nye studiepoeng for å få nytt vitnemål/ny grad. Retten til «gjenbruk» av norsk, akkreditert utdanning er dermed begrenset av tilknytningskravet og den enkelte gradens faglige krav. Det forutsettes at studentens nye fagkrets tilfredsstiller de faglige kravene institusjonen har satt for den relevante graden/studieprogrammet. For enkelte utdanninger kan institusjonen selv fastsette et strengere krav. Institusjonene kan kreve at studentene i slike tilfeller tar 90 nye studiepoeng for å få ny grad/vitnemål. Det kan for eksempel være aktuelt for studieprogram der det er satt særskilte krav til fordypning.

Departementet oppfordrer institusjonene å følge UHRs anbefaling for hvordan godkjent utdanning fremkommer av vitnemålet. Hvis i et tenkt tilfelle en student med bachelorgrad i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo tar 60 studiepoeng i sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen og disse 60 studiepoengene sammen med 120 av studiepoengene fra UiO tilfredsstiller kravene til en bachelorgrad ved UiB, skal det på vitnemålet for graden ved UiB fremkomme at den er satt sammen av 60 studiepoeng fra UiB og 120 studiepoeng fra UiO som også inngår i bachelorgrad fra UiO. Ellers kunne potensielle arbeidsgivere eller mottakende universitet eller høyskole for videre studier lett få inntrykk av at vedkommende student har mer utdanning enn det som faktisk er tilfelle. Det må synes klart at de to bachelorgradene i dette tilfellet er basert på 240 studiepoeng i alt.

Tilknytningskravet på 60 studiepoeng gjelder uansett hvilken (høgskolekandidat-, bachelor-, master- eller doktor-) grad som tildeles. Det understrekes at det anses riktig at det er et forholdsvis sterkere tilknytningskrav for de toårige gradene enn for bachelorgraden.

Til § 5 Unntak - fellesgrader

Tilknytningskravet oppfattes som et absolutt krav, med mindre det er tale om en fellesgrad som er unntatt etter gjeldende forskrift § 4. I samsvar med Norges forpliktelser gjennom Bolognaprosessen/Det europeiske området for høyere utdanning (EHEA), kan departementet «gi forskrift om [...] institusjonenes adgang til å gi grader og yrkesutdanninger i samarbeid med andre institusjoner». For slike fellesgrader kan institusjonene i tråd med dette gjennom avtaler med de samarbeidende institusjonene selv fastsette unntak fra denne forskriften, slik at den ikke er til hinder for slikt gradssamarbeid.

Hensynet bak denne bestemmelsen var ikke bare å følge opp forpliktelsene i Bolognaprosessen knyttet til opprettelse og praktisk gjennomføring av fellesgradene, men også å unngå at tilknytningskravet ble en barriere for et hensiktsmessig faglig samarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Unntaket er derfor også relevant for fellesgrader hvor to eller flere institusjoner under universitets- og høyskoleloven deltar.

Til § 6. Særskilte godskravingsregler

Bestemmelsen gjelder i hovedsak gamle helsefaglige utdanninger og videreføres for å legge til rette for videreutdanning og videre studier for dem som har slike utdanninger.

Forskrift om godskriving og fritak av høyere utdanning.

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet 21. desember 2018 med hjemmel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) § 3-5.

§ 1. Virkeområde

Forskriften gjelder for institusjoner med virksomhet regulert av lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler. Forskriften gir bestemmelser om universiteter og høyskolars godskriving og fritak etter universitets- og høyskoleloven § 3-5 første og annet ledd for høgskolekandidatgrad og gradene på bachelor-, master- og doktorgradsnivå.

§ 2. Definisjoner

I denne forskriften forstås:

- a) *godskriving*: som godkjenning av beståtte fag, emner, eksamener eller prøver på grunnlag av dokumentasjon fra andre universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter universitets- og høyskoleloven. Anvendelse av denne bestemmelsen skal resultere i samme antall studiepoeng ved den nye institusjonen, i den utstrekning de oppfyller de faglige kravene for en bestemt eksamen, et emne, en grad eller utdanning ved denne institusjonen. Det kan ikke godskrives flere studiepoeng enn det antall studiepoeng som er oppnådd ved den opprinnelige institusjonen. Samtidig gis det oppad ikke flere studiepoeng enn det som fremgår av planen for utdanningen som tilbys av utdanningsinstitusjonen som godskriver utdanningen. Å godskrive innebærer at studenten ikke må ta tilsvarende beståtte fag, emner, eksamener eller prøver på nytt, jf. universitets- og høyskoleloven § 3-5 første ledd.
- b) *fritak*: som godkjenning av fag, emner, eksamen, prøver, kurs og liknende på grunnlag av dokumentasjon av for eksempel realkompetanse, utenlandsk høyere utdanning, utdanning tatt ved andre norske institusjoner som ikke tilbyr akkrediterte studier etter universitets- og høyskoleloven. Fritak er en faglig vurdering om at studenten har oppnådd et bestemt faginnhold og innebærer at studenten får uttelling i studiepoeng tilsvarende dette faginnholdet, jf. universitets- og høyskoleloven § 3-5 annet ledd.
- c) *realkompetanse*: dokumentert kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse tilegnet uavhengig av læringsarena, gjennom formell, ikke-formell og uformell læring. Formell læring er den som skjer i utdanningssystemet, eventuelt for annet autorisasjons- og/eller sertifiseringsformål, ikke-formell læring er strukturert opplæring gjennom kurs og andre tilbud som ikke inngår i utdanningssystemet, mens uformell læring skjer gjennom livet på arenaer som ikke først og fremst er beregnet på strukturert læring.

§ 3. Tilknytningskrav for tildeling av grad eller yrkesutdanning

For at en institusjon skal kunne tildele en grad eller utstede vitnemål for fullført utdanning, må minst 60 av studiepoengene som skal inngå i grunnlaget for graden, være avlagt ved institusjonen. Det forutsettes at utdanning og/eller annen kompetanse som godkjennes etter denne forskriften, er i samsvar med de faglige kravene for den aktuelle graden, og at det samlede læringsutbyttet for graden er likeverdig det som gjelder for dem som tar hele utdanningen ved institusjonen.

Institusjonen kan ikke oppstille et strengere tilknytningskrav enn det som følger av første ledd.

Det kan gjøres unntak fra tilknytningskravet for masterprogram i helse- og sosialfag som bygger på rammeplanstyrte videreutdanninger innenfor samme fagområde, det vil si at rammeplanstyrte videreutdanninger på samme fagområde kan godskrives som del av graden.

§ 4. Krav ved tildeling av flere grader på delvis samme grunnlag

Ved godskriving eller fritak av utdanning og/eller annen kompetanse som tidligere har inngått i grunnlaget for en grad eller som del av en grad eller yrkesutdanning, må en student i tillegg avlegge minst 60 nye studiepoeng, det vil si studiepoeng som ikke har inngått i den tidligere (godkjente) graden, ved institusjonen før det kan utstedes et nytt vitnemål eller tildeles en ny grad. Institusjonene kan selv fastsette krav om inntil 90 nye studiepoeng for bestemte utdanninger.

Den nye graden må som hovedregel ha en annen faglig fordypning enn tidligere grad. Institusjonene kan selv fastsette krav til hvilke deler av graden som må være nye. Det samlede læringsutbyttet for den nye graden skal være likeverdig det som gjelder for dem som tar hele utdanningen som første utdanning ved institusjonen.

§ 5. *Unntak - fellesgrader*

Universiteter og høyskoler kan fastsette unntak fra bestemmelsene i denne forskrift for grader som gis i samarbeid med andre norske eller utenlandske institusjoner (fellesgrader), jf. loven § 3-2 første ledd.

§ 6. *Særskilte godskrivingsregler*

Utdanning som tidligere har blitt godskrevet med redusert uttelling i henhold til bestemmelsen i loven § 3-5 første ledd, skal godskrives i samsvar med tidligere praksis.

§ 7. *Ikrafttredelse*

Forskriften trer i kraft 1. januar 2019. Fra samme dato oppheves forskrift 10. april 2006 nr. 412 om godskriving av høyere utdanning.

Med hilsen

Lars Vasbotten
avdelingsdirektør (e.f.)

Irene Tveite-Strand
seniorrådgiver

¹ Council Recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning (2012/C 398/01) [32012H1222].

